

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

Elocutionis diuisio, & eius prima pars elegantia. Capvt II.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

sam gerunt etiam sapientes, sic & in graui oratione culturam elocutionis esse volo; sed eam gradem, & cum maiestate decoram. Duo tantum reprehendo, primum, quod ista putidius a plerisque, magno caeterorum eloquentiae ornamentorum dispendio, eurentur: Deinde, quod ad sacras conciones, & serias orationes, in quibus pugnare oportet, non ludere, iuuenilius traducantur.

Quint. 1.9. *Cauidum est omnino, ne oratio, quae ferri debet, ac fluere, dimetiendis pedibus, ac pendendis syllabis consenscat. Nam id tum miseri, tum in minimis occupati est. Neque enim, qui se totum in hac cura consumpsit, potioribus vacabit, si quidem relicto rerum pondere, ac nitore contempto, tessellus (vt ait Lucilius) struet, & vermiculare inter se lexes committer. Quamobrem, & cum de hac tota re scriptum sit a nonnullis, etiam abundantius, quam oratoria grauitas postulet, quae leuiores sunt omittam, aut certe perstringam. Quae vero melioris notae fuerint, a veteribus praesertim animaduersa, non praeteribo.*

Elocutionis diuisio, & eius prima pars: elegantia.

CAPVT II.

Elocutionis omnium clarissima diuisio est, quae traditur a Cicerone quarto ad Herennium in *Elegantiam, compositionem, & dignitatem*. Elegancia est, quae facit, vt vnumquodque pure, & aperte dici videatur. Haec distribuitur in latinitatem, & explanationem. Latinitas sermonem purum conseruat. Duos Grammaticorum scopulos, soloeisimum, & barbarissimum declinat, & honestam in omnibus confectatur orationis munditiem. Primum igitur, vt latine loquamur videndum est, sed & verba afferamus ea, quae nemo iure reprehenderit, & ea sic casibus, & temporibus, & genere, & numero conseruemus, vt ne quid perturbatum, ac discrepans, aut praeposterum sit. Haec ex Grammaticorum petuntur officina, in qua procedenda sunt accuratius puerorum ingenia, ne cruda adhuc studia in grauiora scierias propellant, & congrui sermonis imperiti praebant se deridendos. Diuus Bassilius legatum sibi a Valente Rethorem, Demosthenem

Cic. 4. do Orat.

Demosth. Valentis Legatus.

nomine, haud satis Δημοθενους in Grammaticos errores impingentem, castigauit vibano dicto. Δημοθενους σχολικίζει.

Soxom. l. 16. c. 19.

Quo vero risu exceptum est apud Athenienses DATIDIS Melos? qui, vt vir Persa, & miles, minus ad Atticas factus elegantias, Graece loqui conatus, dixit ἦδε μοι καὶ χαίρομαι. Erat hoc hospiti, & duci militiae condonandum. Sed minus tolerandi sunt, qui cum istis vitijs laborent, profitentur tamen elegantias, & in alios, si quid forte circubarint sunt impensè dicaces. Nec infacetè lussit Aufonius in eiusmodi farinae Rethorem, qui scilicet actiua voce Reminisco.

Suid. in voce Δάτις Aristoph. in Paec.

Reminisco Rufus dixit in versu suo.

Cor ergo versu, imo Rufus non habet.

Hilarius Cisterensis Legatus eodoniensis Eius oratio.

Haud dissimilis quispiam legatus, qui ad Alexandrum tertium missus, contra S. Thomam Cantuariensem Archiepiscopum, sparsurus querimonias, illud identidem in oratione vsurpauit oportuebat. Ex quo grauissimo cœtui risum propinauit non mediocrem.

Pater (inquit) & Domine, inter est beatitudinis vestrae, quid perperam actum est in perniciem vniuersitatis, ad pacis, & debita concordiae statum citius reuocare, ne nimis huiusmodi immoderata praesumptio multorum stragem, & Catholicæ Ecclesiae scissuram possit procreare. Id parum attendit Dominus Canturiensis, dum relicto maturiori consilio, se solum consuluit, vt sic sibi, & suis, Regi, & regno, populo, & clero grauiores labores procrearet, & angustias, & centè virum tantæ auctoritatis non decuit, nec oportuit, nec aliquando oportuebat. **A**ddit, qui scripsit historiam. Ita grammaticizabat Hilarius Cicestrensis dicens oportuebat in super suis. *si sa, exant, non oportuebat sibi, in tabulis praebent consensum.* Hic vnus ex cœtu prorumpens in vocem *Male*, inquit, *tandem venisti portum.*

Baron. ad Chri 1164. Sec. 34.

Altera pars elegantiae est explanatio, quae reddit apertam, & dilucidam orationem. Ea comparatur duabus rebus vsitatis verbis, & proprijs. Vtitata sunt ea, quae versantur in sermone, & consuetudine quotidiana. Propria quae eius rei verba sunt, aut esse possunt de qua loquemur. Haec virtus elocutionis fundamentum est, qua qui non fuerit imbutus frustra nititur ad superiora. Quantus est enim error eorum, qui nihil proprijs verbis effertes, in omnibus translationum confectantur deli-

Cic. 4. ad t Heren.

Quint. l. 2.
c. 8.
De verbis
oratoriis.
vide Cic. 3.
de Orat.
sect. 150.

delicias, quod plerunque faciunt, vt humilitatem verborum vitent, vt ille, qui in Actione Ibericas herbas se solo nequicquam intelligente dicebat, nisi irideas hanc vanitatem Cassius Scuerus, sparium cum dicere vellet indicasset. Solent hic in delectu verborum Rhetores nonnulla tradere de factis, protrahitis, substractis, commutatis, sonantibus, exilibus, sordidis, grandibus, vastis, quæ pluribus prosequi superucaneum esse arbitror. Nam puri, dilucidi que sermonis ratio, in linguis præsertim antiquis, tota ex veterum scriptorum imitatione, & magistro vsu dicendi petenda est. Ac demum bona verba habenda sunt, quibus locupletissimi quique dictionis authores, & magistri vsi sunt, quibus nisi fueris contentus, frustra sonantes literulas, & syllabas aucupabere.

De compositione, secunda parte elocutionis.

CAPVT III.

Compositio est structura partium orationis (vt definit Halicarnasseus) λέξις παρ' ἄλλα τῶν τῷ λόγῳ μορίων, ἀδὴ καὶ σοικεῖα τινεὶ λέξεως χαλῶσι. Eius officium est, verba inter se connectere, vt ne quid asperum, aut yastum, ne quid obscuratum negligentius, ne quid expressum putidius. Deinde singula inter se concisa colis distinguere, mox etiã numerofo periodorum ambitu vincire. Eius vis moderata, maximè verò in orationibus plurimum obtinet suauitatis, & vt ait citatus author, ἀφροδίτῳ ᾧ λόγῳ περιτίθησι. Atque vt artifices, qui versicolore ornatu vestimenta distinguunt (Græci ποικίλεις Latini Phrygiones, & plumarios appellant) plurimum rei vestitiaræ decoris addiderunt: Sic, qui eleganti verborū textura conficiunt orationem, exornatiuum illud genus, quod totum penè in delectatione situm est, magna voluptate perfuderunt. Verba quantumuis lecta sint, & nobilia, plurimum suauitatis, & ornamentorum amittunt, nisi aliqua structuræ ratio, & concinnitas accedat. Res enim perinde se habet, atque in mentis sensibus, quantumuis illi generosi fuerint, emarcescunt, nisi orationis perspicuitate, copia, felicitate promantur: sic lepor

Compositio-
ni s artifices
comparan-
tur cum
Phrygiis.

ille verborum, sine structuræ lenocinio deflorescit.

Hoc Dionysius Homericorum versuum exemplo declarat, qui cum verbis consentit humilibus, tamen ex iunctura concinnitate plurimum iucunditatis hauserunt, sunt autem illi.

Τὼ δ' αὖτ' ἐκκλήσις Ὀδυσσεὺς καὶ Διὸς
ὑφορέθη,

Εὐτόνοιο ἄριστον ἄμ' ἠοὶ κειμένῳ
πύρ,

Ἐκπεμψάν τε νομῆας ἄμ' ἀρρομένους
σῖεσι.

Τηλέμαχον δ' περίσσηνον κύνες ὑλακόμα-
ροι,

Οὐδ' ὑλαον προσιόντω, νόησε δ' Διὸς Ὀ-
δυσσεὺς

Σάροντας τε κύνας, ὑπὸ δ' κτύπεσσι ἤλθε
ποδοῖον.

& cætera, quæ, vt ait ille, διὰ τ' εὐτελεσι-
των καὶ ταπεινοτάτων ὀνομάτων ἀπέκλειται.

& cætera, quæ, vt ait ille, διὰ τ' εὐτελεσι-
των καὶ ταπεινοτάτων ὀνομάτων πέπλεκται.

Sed totam ex iunctura gratiam mutuantur. Hæc si latine reddantur, non possunt suos numeros retinere, cum iisdem comparari possunt, quæ in Moreto incerti authoris leguntur.

Membra leuat sensim vili demissa grabato,
Soliciteque manu tenebras explorat inertes,
Vestigatque focum: la sum, quem denique sen-
sit.

Paruulus exusto remanebat stipite fumus,
Et cinis obdūcta celabat lumina pruna:

Admouet his pronam summissa fronte lucer-
nam.

Et producit acu supas humore caventes
Excitat, & crebris languentem statibus ig-
nem.

Deinde.

Inde abis, assistit que mola, paruaque tabel-
la,

Quam fixam paries illos seruabis in vsu,
Lumina fida locat. Geminis tunc veste lacer-
tos

Liberat, & cinctus villosa tegmine Capra
Pernertit cauda silices, gremiumque mola-
rum.

Admouet inde manus operi, partem utram-
que: